

# เพลงใต้

## เพลงใต้

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ<sup>1</sup>

วันนี้เรามา “เพลงใต้” กันด้วยการนำเอาคำภาษาถิ่นใต้ มาเทียบเคียงกับภาษากลาง เพื่อจะได้เห็นความงดงามทาง ภาษาในแง่ที่ว่า ภาษากลาง ซึ่งถือว่าเป็นภาษามาตรฐาน กำหนดคำให้มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในภาษาถิ่น ซึ่งเป็นภาษาที่ประชาชนกลุ่มเล็กๆ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของ ประเทศนำคำนั้นมาใช้ บางคำก็กำหนดความหมายตรงกับ ภาษากลาง แต่บางคำก็อาจใช้ในความหมายที่กว้างออก คือ คำเดียวกัน แต่ในภาษาถิ่นอาจจะใช้ได้หลายความหมาย มากกว่าในภาษากลาง เช่น

### เดือน

คำว่า “เดือน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 416 ได้บอกไว้ว่า เป็นคำนาม มีความหมายว่า ดวงจันทร์ และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ส่วนของปี โดยปรกติมี 30 วัน (เท่ากับ 1 เดือน)

ในภาษาถิ่นใต้ก็ใช้เป็นคำนาม ในความหมายเดียวกัน คือ ส่วนของปี คือ 1 เดือน เท่ากับ 30 วัน นี้ตรงกันกับภาษากลาง และอีกความหมายหนึ่งที่กำหนดให้คำว่า “เดือน” หมายถึง ดวงจันทร์ หรือพระจันทร์ นี้ก็ใช้ในความหมาย เดียวกันทั้งในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ เช่น

เดือนขึ้น คือ ดวงจันทร์ข้างขึ้น

เดือนแรม ก็คือ ดวงจันทร์ข้างแรม

เดือนอำอูย หมายถึง ค่ำที่มีแสงจันทร์สลัวๆ คือ ช่วง ที่ดวงจันทร์ไม่สว่างมาก หรือไม่ใกล้ช่วงระยะเวลาที่ “เดือน เเพ็ญ” หรือ พระจันทร์เต็มดวง

เดือนเป็นจันทร์ หวัน (ตะวัน) เป็นสุริย์ คือ จันทร์ปราศ และสุริย์ปราศ นั่นเอง

นี่ว่ากันถึงภาษาถิ่นใต้ที่ใช้คำว่า “เดือน” เป็นคำนาม ในความหมายว่า ดวงจันทร์หรือพระจันทร์ ซึ่งตรงกับในภาษา กลางเป็ยเลย

นอกจากนี้ ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “เดือน” เป็นคำนาม ในความหมายอื่นอีกหลายความหมาย ได้แก่

1. เดือน ภาษาถิ่นใต้ ใช้เป็นคำนาม หมายถึง พยาธิ คือ ชื่อสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังซึ่งอย่างน้อยในระยหนึ่งของ ชีวิตจะเป็นปรสิตอยู่ในมนุษย์และสัตว์ ชนิดตัวแบน เช่น พยาธิใบไม้ พยาธิตัวตืด ชนิดตัวกลมหรือหนอนพยาธิ เช่น พยาธิไส้เดือน พยาธิเส้นด้าย พยาธิแส้ม้า (พจน.2542 : 757)

### ดังในประโยคที่ว่า

1.1 (ทต.) ตัวกินข้าวเข้าไปมาก ๆ ก้ายังพอม สงสัย เดือนซึ่งกินแหม็ด

(ทก.) คุณกินข้าวเข้าไปมาก ๆ ก็ยังพอม สงสัย พยาธิซึ่งกินหมด

1.2 (ทต.) คนโบราณบอกว่าอย่ากินปลา มาก ๆ นะโลก เดียวอี่เป็นเดือน

(ทก.) คนโบราณบอกว่าอย่ากินปลา มาก ๆ นะลูก ประเดี่ยจะเป็นพยาธิ (หลอกเด็กหรือ เปล่าลู่)

2. เดือน ภาษาถิ่นใต้ ยังใช้เป็นคำนาม หมายถึง ไส้เดือน คือ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังหลายชนิด บางชนิดลำตัวมีปล้อง บางชนิดไม่มี ชนิดที่รู้จักกันดี คือ ไส้เดือนดิน (พจน.2542 : 1236) คำในภาษากลาง คือ ไส้เดือน ภาษาถิ่นใต้จะกร่อนเสียง หรือกร่อนพยางค์ จากคำว่า “ไส้เดือน” เหลือเพียง “เดือน” พยางค์เดียวดังในประโยคที่ว่า

<sup>1</sup> รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.1 (ทต.) นายครับ ผมไม่ได้ตกปลา แต่ผมเอาเดือน  
เกี่ยวเบ็ดแล้วหัดให้หมันว่ายน้

(ทก.) คุณตำรวจครับ ผมไม่ได้ตกปลา แต่ผม  
เอาไส้เดือนเกี่ยวเบ็ดหัดให้หมันว่ายน้

2.2 (ทต.) เด็กในอยู่เต็นรำทำท่าเหมือนกับเดือน  
โลกชี้เท่า

(ทก.) เด็กในสมัยนี้เต็นรำทำท่าเหมือนกับ  
ไส้เดือนถูกชี้เท่า

3. ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “เดือน” เป็นคำนาม ใน  
ความหมายว่า “ไหล” หมายถึง ส่วนของพืชบางชนิด เช่น  
บอนและบัว ซึ่งเลื้อยซอนไปแตกเป็นหน่อขึ้น และในภาษา  
ถิ่นใต้ใช้ คำว่า “เดือน” แปลว่า ไหลของไม้เถาเช่นกัน

ดังในประโยคที่ว่า

3.1 (ทต.) พริกนี้ได้ฝนเข้า เดือนพริกแตกออกจังหวู

(ทก.) พริกไทยนี้ได้ฝนเข้า ไหลพริกไทยแตก  
ออกมากเหลือเกิน

3.2 (ทต.) ถ้าตัวอีปลุกพลู ตัวกำเอาเดือนพลูนี้แหละ  
ไปปลุก

(ทก.) ถ้าคุณจะปลุกพลู คุณก็เอาไหลพลูนี้แหละ  
ไปปลุก

4. ชาวปักษ์ใต้ยังใช้คำว่า “เดือน” ในความหมายว่า  
“เอือน” คำว่า “เอือน” เป็นคำนาม หมายถึง ลักษณะของ  
เนื้อมะพร้าวแก่ที่บาง ขรุขระเหมือนผิวมะกรูด มีรสออกหวาน  
ไม่มัน เรียกว่า มะพร้าวเป็นเอือนหรือมะพร้าวเอือนกิน และ  
“เอือนกิน” เป็นคำวิเศษณ์ เรียกลักษณะที่มะพร้าวเป็นเอือน  
ว่า มะพร้าวเอือนกิน (พจน.2542 : 1398) ชาวปักษ์ใต้ ใช้  
คำว่า “เดือน” หมายถึง เอือน นี้แหละครับ

ดังในประโยคที่ว่า

4.1 (ทต.) พร้าบ้านผมไม่รู้ไซ่ หนานี้แล้วเป็น  
เดือนเพ

(ทก.) มะพร้าวบ้านผมไม่ทราบทำไม หนานี้  
แล้วเป็นเอือนทั้งนั้น

4.2 (ทต.) พร้าเดือนกินพันนี้ ขายใครกำหาไม่  
ใครเอา

(ทก.) มะพร้าวเอือนกินแบบนี้ ขายใครก็ไม่  
มีใครเอา

จากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่า “เดือน” ในภาษาถิ่นใต้  
มีที่ใช้มากมายหลายความหมายมากกว่า คำว่า “เดือน” ใน  
ภาษากลาง ทำให้เรามีคำใช้ในภาษามากยิ่งขึ้น ครับ

## ผลา

คำอีกคำหนึ่งที่น่าสนใจ คือ คำว่า “ผลา” เป็นคำนาม  
หมายถึง มาตรการวัด คือ 3 ฟุต เป็น 1 ผลา เท่ากับ 0.91 เมตร  
(พจน. 2542 : 1273) ซึ่ง คำว่า “ผลา” ในความหมายนี้  
ชาวปักษ์ใต้ก็ใช้ในความหมายเดียวกัน

แต่คำว่า “ผลา” ในภาษาถิ่นใต้ยังใช้ในความหมาย  
กว้างออก หรือมีอีกหลาย ความหมาย ดังนี้

1. ผลา ในภาษาถิ่นใต้ เป็นคำนาม ใช้ตรงกับความหมาย  
ว่า “ศาลา” ในภาษากลาง แต่ภาษาถิ่นใต้กร่อนเสียงหรือกร่อน  
พยางค์ลง จาก “ศาลา” ก็เหลือเพียง “ผลา” ซึ่งมีความหมาย  
เดียวกับคำว่า “ศาลา” หมายถึง อาคารทรงไทย ปล่อยโถง  
ไม้กั้นฝา ใช้เป็นที่พักหรือเพื่อประโยชน์การงานอย่างใด  
อย่างหนึ่ง เช่น ศาลาวัด ศาลาที่พัก ศาลาทำน้ ศาลาพักร้อน  
ศาลาสวดศพ ฯลฯ ทุกๆ ชื่อที่ภาษากลางใช้คำว่า “ศาลา”  
ชาวปักษ์ใต้จะใช้คำว่า “ผลา” แทนทั้งหมด ครับ

ดังในประโยคที่ว่า

1.1 (ทต.) บ้านผมเทว่าอยู่ไกลไม้ขี้หลานั้น ผม  
หมายถึงผลาเทเป็นผลาพักร้อนครับ

(ทก.) บ้านผมที่ว่าอยู่ไกลไม้ขี้หลานั้น ผม  
หมายถึงศาลาที่เป็นศาลาพักร้อนครับ

1.2 (ทต.) เขาตั้งโรงศพไว้บนผลาข้างกุฏิ

(ทก.) เขาวางหีบศพไว้บนศาลาข้างกุฏิโน้น

2. ชาวปักษ์ใต้ใช้คำว่า “ผลา” เป็นคำกริยา หมายถึง  
ฉาบ เคลือบน้ำตาล ทา เคลือบหรือเคลือบแต่ผิวๆ (พจน.  
2542 : 336)

ดังในประโยคที่ว่า

2.1 (ทต.) หัวมันนี้ถ้าหลาน้ำผึ้งสักหีดก้าน้ำอีหรือ  
หวานี้

(ทก.) มันนี้ถ้าฉาบน้ำตาลสักหน่อยก็น่าจะอร่อยกว่านี้

2.2 (ทต.) ลานี้หลาน้ำผึ้งพันนี้แล้วจะเก็บไว้ได้หลายวัน

(ทก.) ขนมลานี้เคลือบน้ำตาลแบบนี้แล้วจะเก็บไว้ได้หลายวัน

3. ชาวปักยได้ใช้คำว่า “หลา” เป็นคำกริยา หมายถึง เลื้อย คือ ทอดวงเวียนไปมา (ใช้แก้มไม้เถา) บางทีออกเสียงเป็น “ล่า” ก็มี

ดังในประโยคที่ว่า

3.1 (ทต.) ผักนึ่งนั้นหลา (ล่า) จากคลองขึ้นบนหลังแล้ว

(ทก.) ผักนึ่งนั้นเลื้อยจากคลองขึ้นบนตลิ่งแล้ว

3.2 (ทต.) ต้นจี่พร้าวของตัวหลาขึ้นมาบนหลังคาบ้านผมแล้ว

(ทก.) ต้นผักเขียวของคุณเลื้อยขึ้นมาบนหลังคาบ้านผมแล้ว

4. ชาวปักยได้ยังใช้คำว่า “หลา” เป็นคำวิเศษณ์ ในความหมายว่า เลื้อย คืออาการ ทอดวงเวียนไปมา

ดังในประโยคที่ว่า

4.1 (ทต.) มันเท่งออกแล้วหลาไปตามพื้นดินเรียกว่ามันล่าหรือมันหลา

(ทก.) มันที่ออกแล้วเลื้อยไปตามพื้นดินเรียกว่ามันล่าหรือมันหลา

4.2 (ทต.) มันหลานี้เอาไปทำห้วมันบวดกำหรอยดี

(ทก.) มันหลา (เลื้อย) นี้เอาไปทำมันบวดก็อร่อยดี

คำว่า “หลา” ในภาษาถิ่นใต้เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายกว่าคำว่า “หลา” ในภาษากลางนะครับ

## ไช

คำภาษาถิ่นใต้ที่มีความหมายกว้างออก คือ เป็นคำเดียวกันกับคำในภาษากลางแต่มีความหมายหลายความหมายมากกว่าคำในภาษากลางยังมีอีกหลายคำ อย่างเช่น คำว่า “ไช”

1. คำว่า “ไช” เป็นคำกริยา หมายถึง เจาะเข้าไป เช่น หนองไช ไชรู หรือแยงเข้าไป เช่น เอนี้ไชจุมก (พจน.2542 : 374)

ชาวปักยได้ ใช้คำว่า “ไช” เป็นคำกริยา ในความหมายว่า เจาะเข้าไป เช่นเดียวกับ ภาษากลาง

ดังในประโยคที่ว่า

1.1 (ทต.) ลุงเที่ยงเอาเหล็กไชไชเรือจนเป็นรู

(ทก.) ลุงเที่ยงเอาส่วานเจาะเรือจนเป็นรู

1.2 (ทต.) โลกเรียนนี้โลกไชเสียแล้ว

(ทก.) ทุเรียนผลนี้ถูกตัวหนองไชเข้าไปเสียแล้ว หรือ คำว่า “ไช” ที่เป็นคำกริยา ใช้ในความหมายว่า

แยงเข้าไป เช่นเดียวกับภาษากลาง

ดังในประโยคที่ว่า

2.1 (ทต.) โลกอย่าเอนี้ไชจุมกเล่นแหล่โลก

(ทก.) ลูกอย่าเอนี้แยงเข้าไปในจุมกเล่นชิลูก

2.2 (ทต.) ตัวเอนี้ไชโลกแดงไชละ

(ทก.) คุณเอนี้แยงเข้าไปในแดงโมทำไม่ละ

2. นอกจาก ชาวปักยได้จะใช้คำว่า “ไช” เป็นคำกริยา ใช้ในความหมายว่า เจาะเข้าไปหรือแยงเข้าไปแล้ว ชาวปักยได้

ยังใช้คำว่า “ไช” แปลว่า ต่อย คือ การใช้เหล็กในที่กันแทงเอา

ดังในประโยคที่ว่า

2.1 (ทต.) หัวผมมิ่ง เพราะผมโลกต้อไช

(ทก.) หัวผมบวม เพราะผมถูกตัวต้อต้อย

2.2 (ทต.) มดหนองไชเอาโลกผมตั้งหลายแม่

(ทก.) มดตะนอยต้อยเอาลูกของผมตั้งหลายแม่

3. ชาวปักยได้ ยังใช้คำว่า “ไช” เป็นคำวิเศษณ์ ในความหมายว่า เกล็ดล คือ ไม่ตรงไปตรงมาเที่ยวแวะโน้นแวะนี้

ดังในประโยคที่ว่า

3.1 (ทต.) เมียผมพอออกจากบ้านแล้วเที่ยวไปนู๋  
ไซไปนี่โหยะ

(ทก.) เมียของผมพอออกจากบ้านแล้วเที่ยว  
เถลไถลไปโน่นไปนี่อยู่เสมอ

3.2 (ทต.) โลกผมพอเลิกเรียนแล้วกำไซไม่ยอม  
หลบบ้านง่าย

(ทก.) ลูกของผมพอเลิกเรียนแล้วก็เถลไถลไม่  
ยอมกลับบ้านง่ายๆ

ในการศึกษาภาษาเป็นการศึกษาเพื่อการรับรู้คำศัพท์  
ความหมายและวัฒนธรรม ไม่มีภาษาใดดีกว่าภาษาใด เพราะ  
แต่ละภาษาย่อมมีลักษณะเฉพาะ และภาษาเป็นสัญลักษณ์  
ที่ใช้สื่อสารทำความเข้าใจกันในกลุ่มผู้ใช้ภาษาเดียวกัน ถ้าเขา  
พูดจาแล้วเข้าใจกันจะด้วยวิธีใดก็ตามนั่นน่าจะเป็นเป้าหมาย  
ของภาษาแล้วละครับ ส่วนที่ภาษาไทยเราคำเดียวกันแล้วมี  
ความหมายที่หลากหลายออกไป นั่นคือความรุ่มรวยทางภาษา  
และเป็นความงดงามทางภาษาที่มีการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษา  
อย่างไม่มีสิ้นสุด ครับ

